

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ

Historikeren Xenofon (ca. 430-355 f.Kr.) har bl.a. skrevet en dialog ved navn Oikonomikos, om hvordan man bør indrette sit liv og sin husholdning.

I dialogen lader Xenofon to kendte athenære, den vise og snart 70 årige Sokrates (469-399 f.Kr.) og den smukke og selvsikre Kritobulos drøfte forudsætningerne for et godt liv. Den fiktive dialog giver indtryk af at have været ført i Athen omkring 400 f.Kr., men den er først skrevet på et senere tidspunkt i Xenofons liv.

Under samtalen med Kritobulos fortæller Sokrates, at han en dag mødte den velhavende og ansete Ischomachos, og at han også havde drøftet husførelse med ham. Ischomachos havde bl.a. fortalt ham følgende om hans unge hustru Chrysis:

Ἐγὼ τοίνυν, ἔφη, ἰδὼν ποτε αὐτήν, ὦ Σώκρατες, ἐντετριμμένην πολλῶ μὲν ψιμυθίῳ, ὅπως λευκοτέρα ἔτι δοκοίη εἶναι ἢ ἦν, πολλῇ δ' ἐγχοῦσῃ, ὅπως ἐρυθροτέρα φαίνοιτο τῆς ἀληθείας, ὑποδήματα δ' ἔκουσαν ὑψηλά, ὅπως μείζων δοκοίη ἢ ἐπεφύκει, Εἰπέ μοι, ἔφην, ὦ γύναι, ποτέρως ἂν με κρίναις ἀξιοφίλητον μᾶλλον εἶναι χρημάτων
5 κοινωνόν, εἴ σοι αὐτὰ τὰ ὄντα ἀποδεικνύοιμι, καὶ μήτε κομπάζοιμι ὡς πλείω τῶν ὄντων ἔστι μοι, μήτε ἀποκρυπτοίμην τι τῶν ὄντων μηδέν, ἢ εἰ πειρώμην σε ἐξαπατᾶν λέγων τε ὡς πλείω ἔστι μοι τῶν ὄντων, ἐπιδεικνύς τε ἀργύριον κίβδηλον καὶ ὄρμους ὑποξύλους καὶ πορφυρίδας ἐξιτήλους φαίην ἀληθινὰς εἶναι;

Καὶ ὑπολαβούσα εὐθύς, Εὐφήμει, ἔφη· μὴ γένοιο σὺ τοιοῦτος· οὐ γὰρ ἂν ἐγωγέ σε
10 δυναίμην, εἴ τοιοῦτος εἴης, ἀσπάσασθαι ἐκ τῆς ψυχῆς.

Οὐκοῦν, ἔφην ἐγώ, συνεληλύθαμεν, ὦ γύναι, ὡς καὶ τῶν σωμάτων κοινωνήσοντες ἀλλήλοις;

Φασὶ γοῦν, ἔφη, οἱ ἄνθρωποι.

Ποτέρως ἂν οὖν, ἔφην ἐγώ, τοῦ σώματος αὐ δοκοίην εἶναι ἀξιοφίλητος μᾶλλον
15 κοινωνός, εἴ σοι τὸ σῶμα πειρώμην παρέχειν τὸ ἑμαυτοῦ ἐπιμελόμενος, ὅπως ὑγιαίνον τε καὶ ἐρρωμένον ἔσται, καὶ διὰ ταῦτα τῷ ὄντι εὐχρως σοι ἔσομαι, ἢ εἴ σοι μίλτῳ ἀλειφόμενος καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπαλειφόμενος ἀνδρεικέλῳ ἐπιδεικνύοιμί τε ἑμαυτόν καὶ συνείην ἐξαπατᾶν σε καὶ παρέχων ὄραν καὶ ἄπτεσθαι μίλτου ἀντὶ τοῦ ἑμαυτοῦ χρωτός;

Ἐγὼ μὲν, ἔφη ἐκείνη, οὐτ' ἂν μίλτου ἀπτοίμην ἡδίων ἢ σοῦ οὐτ' ἂν ἀνδρεικέλου
20 χρῶμα ὀρώην ἡδίων ἢ τὸ σὸν οὐτ' ἂν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπαλημιμένους ἡδίων ὀρώην τοὺς σοὺς ἢ ὑγιαίνοντας.

Καὶ ἐμὲ τοίνυν νόμιζε, εἰπεῖν ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ὦ γύναι, μήτε ψιμυθίου μήτε ἐγχοῦσης χρῶματι ἡδεσθαι μᾶλλον ἢ τῷ σῶ, ἀλλ' ὥσπερ οἱ θεοὶ ἐποίησαν ἵπποις μὲν
25 ἵππους, βοῦσι δὲ βοῦς ἡδιστον, προβάτοις δὲ πρόβατα, οὕτω καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀνθρώπου σῶμα καθαρὸν οἶονται ἡδιστον εἶναι· αἱ δ' ἀπάται αὐταὶ τοὺς μὲν ἔξω πως δύναιτ' ἂν ἀνεξελέγκτως ἐξαπατᾶν, συνόντας δὲ ἀεὶ ἀνάγκη ἀλίσκεσθαι, ἂν ἐπιχειρῶσιν ἐξαπατᾶν ἀλλήλους. Ἦ γὰρ ἐξ εὐνῆς ἀλίσκονται ἐξανιστάμενοι πρὶν
30 λουτροῦ ἀληθινῶς κατωπτεύθησαν.

Τί οὖν πρὸς θεῶν, ἔφην ἐγώ, πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνατο;

Τί δέ, ἔφη, εἴ μὴ τοῦ λοιποῦ τοιοῦτον μὲν οὐδὲν πώποτε ἔτι ἐπραγματεύσατο, καθαρὰν δὲ καὶ πρεπόντως ἔχουσαν ἐπειράτο ἑαυτὴν ἐπιδεικνύναί.

(Οἰκονομικός, 10,2-9)

OIKONOMIKOS AF XENOFON

Han¹⁾ fortalte: "Sokrates, en gang, da jeg så hende²⁾ pudret med meget blyhvidt, for at hun skulle se hvidere ud, end hun var, og med meget henna³⁾, for at hun skulle synes mere rød end i virkeligheden, og iført høje sko, for at hun skulle se højere ud, end hun var af naturen, sagde jeg:

"Sig mig, min hustru, når det drejer sig om vor formue, vil du så holde mest af mig, hvis jeg viser dig formuen, som den er, uden at prale af, at jeg har mere, end jeg har, og uden at skjule noget, eller hvis jeg forsøger at føre dig bag lyset ved at påstå, at jeg har mere, end jeg har, og ved at vise dig falske penge og uægte halskæder, og hvis jeg sagde, at jeg havde ægte purpurklæder⁴⁾, skønt de ville falme?"

Hun svarede uden at tøve: "Ti stille, sådan en mand må du ikke blive! For hvis du opfører dig sådan, vil jeg ikke kunne holde helhjertet af dig."

"Men kære hustru," sagde jeg, "er vi ikke blevet gift, for at vi også skal være fælles om vore legemer?"

Hun svarede: "Det siger folk jo."

Så fortsatte jeg: "Når det drejer sig om at dele kroppen, vil jeg så forekomme dig at være mest værd at elske, når jeg forsøger at byde dig en krop, som jeg stræber efter skal være sund og stærk, og når jeg derved virkelig får en sund hudfarve, eller når jeg viser mig for dig salvet med mønje⁵⁾ og med lys farve lagt under øjnene, og når jeg er sammen med dig, medens jeg fører dig bag lyset og giver dig lejlighed til at se og røre ved mønje i stedet for min egen hud?"

Hun svarede: "Jeg vil da ikke foretrække at røre ved mønje frem for ved dig selv, og jeg vil da hellere se på din egen hud end på pudder, og jeg vil da ikke foretrække at se på dine øjne med lys sminke under fremfor at se sunde."

Hertil sagde Ischomachos, at han havde sagt: "Kære hustru, også jeg - det skal du vide - glæder mig hverken mere over blyhvidt eller henna end over dig, men ligesom guderne har skabt heste som det dejligste for heste, okser som det dejligste for okser og får for får, således mener også menneskene, at en uforfalsket menneskekrop er det skønneste. Disse kunstige ting vil måske kunne bedrage udeforstående, uden at det bliver opdaget, men lever man sammen, vil man uundgåeligt blive afsløret, hvis man forsøger at føre hinanden bag lyset. For enten afsløres man, når man står op af sengen, inden man har gjort sig i stand, eller også gennemskues man, når man sveder, eller tårer vil vise sandheden, eller ens sande udseende vil røbes i badet."

"Ved guderne, hvad svarede hun til det?", spurgte jeg.

Han svarede: "Hvad tror du? Sidenhen gjorde hun aldrig mere noget sådant, men hun forsøgte at vise sig naturlig og det på en måde, der var rigtig."

-
1. Ischomachos.
  2. Hustruen Chrysilla.
  3. Et rødt farvestof.
  4. Purpur er et kostbart rødviolet farvestof, der blev fremstillet af purpurneglen.
  5. Et rødt farvestof, fremstillet på basis af bly.

OIKONOMIKOS AF XENOFON

Tallene i parentes henviser til linjerne i den græske tekst.

A. Analyseopgaver

Begge skal besvares.

1. Find flg. ord: ὑπολαβούσα (9), Εὐφήμει (9), γένοιο (9), συνεληλύθαμεν (11);
  - a. bestem formen og anfør opslagsformen;
  - b. forklar anvendelsen af modus og aspekt.
2. Giv en syntaktisk analyse af helsætningen: οὐ γὰρ ἂν ἔγωγέ σε δυναίμην, εἰ τοιοῦτος εἴης, ἀσπάσασθαι ἐκ τῆς ψυχῆς. (9-10)

B. Oversættelsesopgaver

Begge skal besvares.

1. Giv en mere ordret oversættelse (version) af linjerne: αἱ δ' ἀπάται αὐται τοὺς μὲν ἔξω πῶς δύναντ' ἂν ἀνεξελέγκτως ἐξαπατᾶν, συνόντας δὲ ἀεὶ ἀνάγκη ἀλίσκεσθαι ... (26-27).
2. Gør rede for 3 væsentlige forskelle (med henblik på f.eks. ordklasse, syntaks, særlige forhold på græsk eller dansk eller stilniveau) mellem den græske tekst og den danske oversættelse i det samme stykke tekst.

C. Fortolkningsopgaver

Besvar spørgsmål 1 og to af de følgende, i alt tre. Svarene nummereres.

1. Hvilket idealbillede af ægteskabet tegnes i denne samtale mellem Ischomachos og hans unge hustru Chrysis? Hvorledes svarer dette billede til Robert Flacelières beskrivelse af forholdet mellem ægtefæller i det klassiske Athen.⁶⁾
2. Fortæl om "det gode liv", således som det skildres i Xenofons
3. Sammlign denne tekst med det idealbillede af ægteskabet, som indirekte tegnes i Lysias' forsvar for mordet på Eratosthenes.
4. Sammenlign kvinders og børns vilkår i det klassiske Athen med det samtidige Sparta, og giv i den forbindelse nogle grunde til de forskellige forhold.⁷⁾
5. Giv en karakteristik af den attiske retspleje (love, domstole) i det klassiske Athen med særligt henblik på Lysias' forsvar for Eufiletos.⁸⁾
6. Fortæl om kvindernes deltagelse i det religiøse liv i det klassiske Athen.⁹⁾
7. Sammenlign forholdet mellem kønnene i det klassiske Athen med forholdene i Rom på Augusti tid.¹⁰⁾
8. Fortæl om de fysiske rammer for bystaten Athen.¹¹⁾
9. Vælg enten figur 1 eller figur 2. Du er velkommen til at sammenligne de to skulpturer, men det skal være med udgangspunkt i den ene.
Figur 1: Kore fra Akropolis. Beskriv, dater og fortolk skulpturen.
Figur 2: Afrodite Kallipygos. Beskriv, dater og fortolk skulpturen.

Ἐνρῖκος μαθηταῖς
ἐποίησα 15.III.2007

---

6. Se s. 59-84 i R. Flacelière, *Dagligt liv i Grækenland på Perikles' tid*, Haase og Søns Forlag 1967.
7. Se bl.a. siderne 107-118 og 146-150 i Lars Hastrup, *Sparta*, Akademisk Forlag 1990.
8. Se siderne 218-235 hos R. Flacelière
9. Se siderne 186-198 hos R. Flacelière.
10. Se siderne 95-123 i Jérôme Carcopino, *Dagligt liv i antikkens Rom*, Stig Vendelkærs Forlag 1965.
11. Se siderne 11-34 hos R. Flacelière.